

לכתחילה ודיעבד בשחיטת בשר חולין

פורטל הדף היומי למסכת חולין

הרב יונתן קירש

תוכן עניינים:

הסבר שאלת הגמרא לעומק
מחלוקת רבה ורב יוסף בהבנת שיטת רבי ישמעאל
כי תאוו נפשך לאכול בשר – שתי קריאות
בשר תאוו – הבנה א': דיברה תורה כנגד יצר הרע כמו ביפת תואר
בשר תאוו – הבנה ב': הרחבת גבולות הקדושה
האם יש מצווה לשחוט או שזה רק "מתיר"?

"הכל שוחטין" – לכתחלה, "ושחיטתן כשרה" – דיעבד?
(חולין דף ב' עמוד א)

הגמרא מדייקת מהמשנה שני דיוקים סותרים:

מצד אחד: "הכל שוחטין" שזה לשון לכתחילה,
ומצד שני: "ושחיטתן כשרה" שזה לשון דיעבד.
סתירה!

בהמשך, הגמרא מסבירה שיש לפעמים לשון "הכל" שהוא לכתחילה, ויש לפעמים שהוא לשון דיעבד:

"איכא הכל לכתחלה ואיכא הכל דיעבד... מדקתני שחיטתן כשרה דיעבד, מכלל דהכל לכתחלה הוא, דאי דיעבד, תרתי דיעבד למה לי?"
(חולין ב ע"ב)

אם אחרי כל הדיון הגענו למסקנה שזה יכול להיות ככה ויכול להיות ככה, אז אפשר להציע הסבר מהותי לשאלה זו. זו שאלה עמוקה **שעומדת ברקע** הפתיחה של מסכת חולין:

הסבר שאלת הגמרא לעומק

האם שחיטת חולין (ואכילתה) היא דבר "לכתחילה" וראוי, או שמא זהו דבר שהוא "בדיעבד" ופחות ראוי?
האם אכילת בשר חולין היא דבר שאפשר לראות בו **המשך של הקדשים** ושל עולם הקורבנות, או שמא יש לראות בזה **היתר "דיעבדי"** למי שמתאוה לאכול בשר?

שאלה זו קשורה לדיונים נוספים שפגשנו:

מחלוקת רבה ורב יוסף בהבנת שיטת רבי ישמעאל

רבי ישמעאל מבאר שבתקופת המדבר היה אסור לשחוט בשר חולין. מי שהיה רוצה היה צריך להביא קרבן שלמים ולשחוט במשכן. רק כשהגיעו לארץ ישראל הותרה להם שחיטת חולין.

ומה קורה כאשר שוב יצאו לגלות?
נחלקו בזה רבה ורב יוסף (חולין טז' ע"ב):

"לעולם שוחטין – מאן תנא?"

אמר רבה: רבי ישמעאל היא, דתניא: כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר וגו' – ר' ישמעאל אומר: לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאווה, שבתחלה נאסר להם בשר תאווה, משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאווה, **ועכשיו שגלו יכול יחזרו לאיסורן הראשון?** לכך שנינו: לעולם שוחטין.

מתקיף לה רב יוסף: האי לעולם שוחטין, לעולם שוחטין ואוכלין מבעי ליה! ועוד, מעיקרא מאי טעמא איתסר? משום דהוּו מקרבי למשכן, ולבסוף מאי טעמא אישתרו? דהוּו מרחקי ממשכן, **וכ"ש השתא דארחיקו להו טפי!**

אלא אמר רב יוסף: רבי עקיבא היא, דתניא: כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרד ומצאנד – ר' עקיבא אומר: לא בא הכתוב אלא לאסור להן בשר נחירה, שבתחלה הותר להן בשר נחירה, משנכנסו לארץ נאסר להן בשר נחירה, ועכשיו שגלו יכול יחזרו להתירן הראשון? לכך שנינו: לעולם שוחטין.

לכתחילה ודיעבד בשחיטת ואכילת בשר חולין

פורטל הדף היומי למסכת חולין

הרב יונתן קירש

לפי רבה: יש הוה אמינא שבזמן הגלות יחזור האיסור.

לפי רב יוסף: בזמן הגלות קל וחומר שיהיה להם מותר לשחוט ולאכול חולין, כי רחוקים יותר.

נראה שלפי רב יוסף:

הוא הבין את היתר אכילת בשר (בשיתת רבי ישמעאל) כ"היתר" רק בגלל מרחק המקום. אבל באמת, אין זה דבר נעלה ורצוי. לכן המדד הוא המרחק והיכולת הפרקטית להגיע למקדש.

לעומת זאת, לשיתת רבה:

כאשר גולים יש הוה אמינא שיחזור האיסור. מדוע? כי תמיד צריך שיהיה קשר בין אכילת בשר החולין אל הקודש. במדבר זה היה דבר פשוט, כי הביאו בפועל לקודש קורבנות. בארץ ישראל, נראה להסביר שקדושת המקדש התפשטה במידת מה לכל ארץ ישראל (כשהמקדש עמד על מכונו) או שמא קדושת הארץ איפשרה לאכול חולין בתאווה ראויה. אך כאשר גולים, שבו נופלים ממדרגה זו, ויש הוה אמינא שיחזור האיסור.

כי תאווה נפשך לאכול בשר – שתי קריאות

הפסוקים (פרשת ראה, יב' כ-כא) שמביאים את היתר אכילת בשר חולין נמצאים בפרשת ראה:

"כי ירחיב יקנך אלהיך את גבולך באשר דבר לך ואמרתי אכלה בשר כי תאונה נפשך לאכול בשר בכל אנות נפשך תאכל בשר: כי ירחק ממך המקום אשר יבחר יקנך אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן לך באשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אנות נפשך".

בשר תאווה – הבנה א': דיברה תורה כנגד יצר הרע כמו ביפת תואר

אפשר לקרוא את הפסוקים בשתי "מנגינות"¹:

א. **אין ברירה (דיעבד):** כאשר אתה מרחיב את הגבול ומתרחק מירושלים, עלולה להיות לכם תאווה לאכול בשר. בגלל המרחק, צריך להתיר. כמו שאמרו על אשת יפת תואר "דיברה תורה כנגד יצר הרע".

כך העלה הרמב"ן (בהסבר ההווא אמינא של הגמרא שאסור לאכול בשר חולין):

חדושי הרמב"ן, מסכת חולין, דף יא עמוד ב:

"וכ"ת הכי נמי פסח וקדשים מאי איכא למימר.

רבים הקשו היאך עלה על דעת שלא יאכל בשר אם כן בשר תאווה דשרא רחמנא מאי איכא למימר, והתירוץ שמא בשר תאווה לא התירה אותו תורה אלא לתאבון וכתוב כי תאווה נפשך ולא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע שמוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ולא יאכלו בשר תמותות נבלות בענין מה שאמרו ביפת תואר, לפיכך הקשו פסח וקדשים מאי איכא למימר שאם היה בו שום איסור לא אמרה תורה קרב לתקלה...".

בשר תאווה – הבנה ב': הרחבת גבולות הקדושה

ב. **הרחבת הקדושה – "כי ירחיב" (לכתחילה):** כאשר גבולות הארץ יתרחבו יש אפשרות עקרונית גם להרחיב את הגבולות של הקדושה. יש מקום אפילו לתאווה זו (בזכות התורה וקדושת הארץ)².

האם יש מצוה לשחוט או שזה רק "מתיר"?

¹ ראו בספרו של הרב אוריאל עיטס 'האכילה ומצוותיה', ונהר יוצא מעדן, המאמר האחד עשר.
² וראה במשך חכמה, במדבר, יא', ד'. 'מי שילוח', ח"ב, פי ראה, ד"ה "כי ירחיב". יסוד ישרים, פי ראה. אי אפשר שלא להזכיר את דבריו המפעימים של הרב קוק זצ"ל שהביא פירוש קבלי בשבח בקשת הבשר של המתאווים, וראה בה דרישה משיחית מזהירה של אדם הראשון, עיין שמונה קבצים, הראי"ה קוק, חלק ח', פסקה קנז'. אך ראה ביחזון הצמחונות והשלום, פסקה יא', 'מצוות כיסוי דם', שאכילת בשר היא בושה ורפיון מוסרי. כמוכן שאם לדין יש תשובה.

לכתחילה ודיעבד בשחיטת ואכילת בשר חולין

פורטל הדף היומי למסכת חולין

הרב יונתן קירש

אפשר (אך אין הכרח) לקשר שאלה גדולה זו גם למחלוקת הראשונים אם יש מצוות עשה לשחוט חולין או לא.

אם יש בזה מצוה: הדבר נוטה יותר לשיטת הלכתחילה.

אם זה (רק) "מתיר": הדבר נוטה יותר לשיטת הדיעבד כ"היתר" בעלמא.